

ČSR za 2. světové války

Protektorát Čechy a Morava

- Prezident E. Hácha + protektor Neurath
- Předseda vlády: A. Eliáš
 - úřední řeč: němčina
 - politika v útlumu
 - zakázány české spolky a organizace (Sokol)
 - v čele českých podniků Němci
 - znehodnocena česká měna
 - od roku 1942 totální nasazení Čechů do Německa → Češi zaujímají pracovní pozice jako levná pracovní síla – cca 600tisíc Čechů nasazeno
 - tzv. lístkový systém: každý dostal lístky a za ně si mohl koupit jídlo (potravin na příděl)
- ➔ odpor u českých občanů
- **28. Říjen 1939:** při oslavách vzniku ČSR byl zabit Jan Opletal, další manifestace při jeho pohřbu (15. 11.) → 17. 11. 1939 zavřeny vysoké školy + popraveno 9 studentů chycených při demonstraci, další zatčení
- od roku 1941 židé deportováni do koncentračního tábora Terezín
- vzniká odboj: **domácí** (ilegální organizace např.: Politické ústředí, Obrana národa, Petiční Výbor Věrní zůstaneme) X **zahraniční**
1940: 3 organizace domácího odboje se slučují a vzniká Ústřední výbor odboje domácího (ÚVOD) → pravicové organizace
- proti nim: komunistický odboj – ilegální komunistická strana (vedená z Moskvy) → ilegální tisk, letáky, sabotáže, pomáhali emigrantům, židům

Zahraniční odboj:

- působí v zahraničí
- cíl: obnova samostatnosti ČSR a osvobození od německé nadvlády
- vedl: E. Beneš (1938 emigrace do Londýna, 1939 Paříž, organizuje odboj: Československý národní výbor)
- 1940: Beneš → Londýn: vytváří prozatímní vládu, která by v případě osvobození nastoupila, byla roku 1941 uznána západními velmocemi
- 2. centrum zahraničního komunistického odboje v Moskvě: v čele K. Gottwald
- **Československé jednotky v zahraničí:**
 - Čeští letci v RAF (britské královské letectvo) → 1940 vítězství v bitvě o Anglii
 - jednotky v Polsku – pomáhala tam 1. česká jednotka, když Německo napadlo Polsko
 - ve Francii
 - v partyzánských jednotkách v Jugoslávii a SSSR

- osvobození Kyjeva na východní frontě
- **září 1941:** Hitler odvolává Neuratha – příliš hodný → nový protektor: R. Heydrich → zahájil teror, pronásledování, zatýkání, tvrdé tresty, zákaz odbojové činnosti. Vyhlásil „stanné právo“ – omezena základní lidská práva
- **27. 5. 1942:** spáchán atentát na Heydricha (organizován z Anglie), byli sem posláni čeští výsadkáři (J. Gabčík, J. Kubiš, J. Valčík), tzv. operace Anthropoid (Praha-Libeň)
 - po atentátu tzv. **heydrichiáda** (květen-srpen 1942) – teror, zpřísnění zákonů, vypálení vesnic: Lidice, Ležáky (muži popraveni, ženy do konc. táborů)
 - K. Čurda – zrádce, řekl, že se parašutisté ukrývají v kostele sv. Cyrila a Metoděje
- po Heydrichovi nastupuje Frank
 - mezinárodní význam – Beneš si tím získal podporu západních velmocí, chtěl tam obnovit ČSR → se SSSR podepsal smlouvu o pomoci a přátelství

Slovensko:

- Vznik: 14. 3. 1939, prezident Tiso
- fašistický stát, pronásledování židů a Romů
- vzniká demokratický slovenský odboj
- hl. orgán slovensk. odboj: Slovenská národní rada → chtěla obnovení ČSR (jako před válkou) → připravuje protifašistické povstání:
 - **podzim 1944** – mysleli si, že jim pomůže SSSR (nestihli to) → slovenské jednotky poraženy
- 1. centrum povstání: Banská Bystrica
- 2. centrum: karpatsko-dukelská operace → sem SSSR vojska dorazila. Němci obsadili území (hory) → boje označovány za „nejkrvavější“ boje, armádě SSSR se podařilo osvobodit východní část Slovenska

Osvobození Čech:

- 1945: z východu Rudou armádou (Malinovskij, Jeremenko), ze západu americká vojska (v čele Patton)
- duben 1945: Beneš zformoval národní vládu – tzv. Národní fronta; komunistická strana je poprvé ve vládě
- Košický vládní program – určoval poválečnou vládu ČSR, která byla orientována na SSSR
- 1945: **České květnové povstání**
 - vypuklo spontánně → konec války: lidé slavili, strhali znaky protektorátu
 - vznik partyzánských skupin, působily v Beskydech, Č-M vrchovině, Brdech
- **léto 1944:** z ÚVODu vzniká odbojová organizace Rada tří (R-3, v čele: V. Luža, J. Grňa, J. Císař) -aktivuje se i komunistický odboj → díky organizaci Předvoj
- duben 1945: vstoupili na československé území 1. čs. samostatné tankové brigády

- 26. 4.: Rudá armáda osvobodila Brno → spontánní povstání
 - 6. 5.: Americká 3. Armáda generála George S. Pattona osvobodila Plzeň
- zastavili se na linii KV-Plzeň-ČB (demarkační čára)

Pražské povstání

- pražské odbojové organizace se připravovaly již od ledna 1945
- konec dubna: zformování ilegální České národní rady (sdružovala všechny směry odboje od občanského po komunistické)
 - předseda rady: Albert Pražák - v čele povstání (představitel občan. odboje)
 - výrazný vliv má i komunista J. Smrkovský
- pražské květnové povstání vypuklo spontánně 5. 5. 1945 – vedení se ujala Česká národní rada, Vojenské velitelství Velké Prahy (v čele generál K. Kutlvašr)
- zpočátku povstalci úspěšní → Něm. nasadilo těžké zbraně
- 6. 5.: v ulicích 1600 barikád, aby zabránili postupu německých vojsk → cíl: vyhnat Němce
- Od Drážďan, Brna, Olomouce se vydala na pomoc Praze sovětská vojska; pomáhala i americká armáda → to sovětský svaz odmítal, aby nedošlo k promíchání armád – ve skutečnosti chtěl získat vliv v osvobozené zemi
- vyhnání Němců z Prahy: 9. 5. 1945
- poslední válečné střety v Evropě na českém území: 12. 5.: Příbramsko

Důsledky 2SV pro ČSR

- politicky spadáme pod SSSR
- hospodářské, materiální škody
- komunistická nadvláda
- odsun Němců (rozhodnuto na Postupimské konferenci)
- „divoké odsuny“ – spontánní akce, obyvatelstvo se snaží samo vyhnat Němce
 - odsunuty 2miliony Němců